

**ДВНЗ «УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
Приймальна комісія**

**ПРОГРАМА
ВСТУПНОГО ВИПРОБУВАННЯ З УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ
для вступників на навчання
для здобуття освітньо-кваліфікаційного рівня «Молодший спеціаліст»
(на основі базової загальної середньої освіти)**

1. Фонетика. Графіка

Фонетика як розділ мовознавчої науки про звуковий склад мови.

Звуки мови й звуки мовлення. Голосні й приголосні звуки. Приголосні тверді і м'які, дзвінки й глухі.

Позначення звуків мовлення на письмі.

Алфавіт. Співвідношення звуків і букв. Звукове значення букв *я, ю, є, і, щ*.

Склад. Складоподіл. Наголос, наголошені й ненаголошені склади. Уподібнення приголосних звуків. Спрощення в групах приголосних.

Найпоширеніші випадки чергування голосних і приголосних звуків. Основні випадки чергування *у-в, і-й*.

Програмові вимоги

Розрізняти звуки мови й мовлення, визначати в словах голосні, тверді і м'які, дзвінки й глухі приголосні, ненаголошені й наголошені голосні; ділити слово на склади; визначати звукове значення букв у слові. Визначати місце букв в алфавіті, розташовувати слова за алфавітом; розпізнавати явища уподібнення приголосних звуків, спрощення в групах приголосних, основні випадки чергування голосних і приголосних звуків, чергування у-в, і-й.

2. Орфоєпія

Вимова голосних (наголошених і ненаголошених). Вимова приголосних:

- 1) [дж], [дз], [дз'];
- 2) [г];
- 3) груп приголосних (уподібнення, спрощення);
- 4) м'яких і пом'якшених приголосних;
- 5) подовжених приголосних.

Вимова слів, що пишуться з апострофом.

Програмові вимоги

Визначати особливості вимови голосних і приголосних звуків, наголошувати слова відповідно до орфоєпічних норм.

3. Орфографія

Відображення фонетичних явищ на письмі. Буквені та небуквені орфограми.

Правопис літер, що позначають ненаголошені голосні [e], [и], [o] в коренях слів. Позначення м'якості приголосних на письмі буквами *ь, я, ю, є, і*; сполучення *йо,ьо*. Правила вживання знака м'якшення. Правила вживання апострофа.

Правопис великої літери. Лапки у власних назвах. Написання слів іншомовного походження. Основні правила переносу слів із рядка в рядок.

Написання складних слів разом і через дефіс. Правопис складноскорочених слів. Написання чоловічих і жіночих імен по батькові, прізвищ. Правопис відмінкових закінчень іменників, прикметників. Правопис **н** та **нн** у прикметниках і дієприкметниках; **не** з різними частинами мови. Особливості написання числівників. Написання окремо (сполучень прислівникового типу), разом і через дефіс (прислівників, службових частин мови, вигуків).

Програмові вимоги

Розпізнавати вивчені орфограми й пояснювати їх за допомогою правил; правильно писати слова з вивченими орфограмами, знаходити й виправляти орфографічні помилки на вивчені правила.

4. Лексикологія. Фразеологія

Лексикологія як наука про слово. Ознаки слова як мовної одиниці. Лексичне значення слова.

Багатозначні й однозначні слова. Пряме та переносне значення слова.

Омоніми. Синоніми. Антоніми.

Лексика української мови за походженням.

Власне українська лексика. Лексичні запозичення з інших мов.

Загальноживані слова. Професійна, діалектна, розмовна лексика.

Терміни.

Лексика української мови з погляду активного й пасивного вживання. Застарілі й нові слова (неологізми).

Нейтральна й емоційно забарвлена лексика.

Поняття про стійкі сполуки слів і вирази:

фразеологізми, приказки, прислів'я, афоризми.

Типи словників.

Програмові вимоги

Пояснювати відомі слова; добирати до слів синоніми й антоніми та використовувати їх у мовленні; вживати слова в переносному значенні. Знаходити в тексті й доречно використовувати в мовленні вивчені групи слів; пояснювати значення фразеологізмів, приказок, прислів'їв, крилатих висловів, правильно й комунікативно доцільно використовувати їх у мовленні.

5. Будова слова. Словотвір

Будова слова. Основа слова й закінчення.

Значущі частини слова: корінь, префікс, суфікс, закінчення.

Словотвір. Твірні основи при словотворенні.

Основа похідна й непохідна. Основні способи словотворення в українській мові: префіксальний, префіксально-суфіксальний, суфіксальний, безафіксний, складання слів або основ, перехід з однієї частини мови в іншу.

Основні способи творення іменників, прикметників, дієслів, прислівників.

Складні слова. Способи їх творення. Сполучні голосні [o], [e] у складних словах.

Програмові вимоги

Відділяти закінчення слів від основи, членувати основу на значущі частини, добирати спільнокореневі слова, слова з однаковими префіксами й суфіксами; розрізняти форми слова й спільнокореневі слова, правильно вживати їх у мовленні; визначати спосіб творення відомих слів.

6. Морфологія

Морфологія як розділ мовознавчої науки про частини мови.

6.1. Іменник

Іменник як частина мови: значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль.

Іменники власні та загальні, істоти й неістоти.

Рід іменників: чоловічий, жіночий, середній.

Іменники спільного роду. Число іменників. Іменники, що вживаються в обох числових формах. Іменники, що мають лише форму однини або лише форму множини.

Відмінки іменників. Відміни іменників: перша, друга, третя, четверта. Поділ іменників першої та другої відмін на групи. Особливості вживання та написання відмінкових форм. Буква *-а(-я)*, *-у(-ю)* в закінченнях іменників другої відміни. Відмінювання іменників, що мають лише форму множини. Невідмінювані іменники в українській мові. Відмінювання чоловічих і жіночих прізвищ та імен по батькові.

Програмові вимоги

Визначати, що вивчає морфологія. Розпізнавати іменники, визначати їх загальне значення, морфологічні ознаки, синтаксичну роль, належність іменників до певної групи за їх лексичним значенням, уживаністю в мовленні; визначати основні способи творення іменників; правильно відмінювати іменники, відрізняти правильні форми іменників від помилкових; використовувати іменники в мовленні, послуговуючись їх виражальними можливостями.

6.2. Прикметник

Прикметник як частина мови: значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль.

Розряди прикметників за значенням: якісні, відносні та присвійні. Явища взаємопереходу прикметників з одного розряду в інший.

Якісні прикметники. Ступені порівняння якісних прикметників: вищий і найвищий, способи їх творення (проста й складена форми).

Повні й короткі форми якісних прикметників.

Зміни приголосних при творенні ступенів порівняння прикметників.

Особливості відмінювання прикметників (тверда й м'яка групи).

Програмові вимоги

Розпізнавати прикметники, визначати їх загальне значення, морфологічні ознаки, синтаксичну роль; розряди прикметників за значенням; ступені порівняння якісних прикметників, повні й короткі форми якісних прикметників; основні способи творення відносних і присвійних прикметників; відмінювання прикметників; відрізняти правильні форми прикметників від помилкових.

6.3. Займенник

Займенник як частина мови: значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Співвіднесеність займенників з іменниками, прикметниками й числівниками.

Розряди займенників за значенням: особові, зворотний, присвійні, вказівні, означальні, питальні, відносні, неозначені, заперечні. Особливості їх відмінювання. Творення й правопис неозначених і заперечних займенників.

Програмові вимоги

Розпізнавати займенники, визначати їх загальне значення, морфологічні ознаки, синтаксичну роль, розряди займенників за значенням, основні способи їх творення, відмінювання; відрізнати правильні форми займенників від помилкових, правильно добирати потрібні форми займенників і використовувати їх у мовленні. Особливості вживання займенників у мовленні.

6.4. Числівник

Числівник як частина мови: значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль.

Розряди числівників за значенням: кількісні (на означення цілих чисел, дробові, збірні) й порядкові.

Групи числівників за будовою: прості й складені. Типи відмінювання кількісних числівників:

- 1) один, одна;
- 2) два, три, чотири;
- 3) від п'яти до двадцяти, тридцять, п'ятдесят, вісімдесят;
- 4) сорок, дев'яносто, сто;
- 5) двісті — дев'ятсот;
- 6) нуль, тисяча, мільйон, мільярд; 7) збірні; 8) дробові. Порядкові числівники, особливості їх відмінювання.

Програмові вимоги

Розпізнавати числівники, визначати їх загальне значення, морфологічні ознаки, синтаксичну роль, розряди числівників за значенням, основні способи їх творення, відмінювання; відрізнати правильні форми числівників від помилкових; добирати потрібні форми числівників і використовувати їх у мовленні; визначати сполучуваність числівників з іменниками.

6.5. Дієслово

Дієслово як частина мови: значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Форми дієслова: дієвідмінювані (дієслова теперішнього, майбутнього й минулого часів), відмінювані (дієприкметник) і незмінні (інфінітив, дієприлівник, форми на -но, -то). Безособові дієслова. Вид дієслова: доконаний і недоконаний. Творення видових форм. Часи дієслова: минулий, теперішній, майбутній. Способи дієслова: дійсний, умовний, наказовий. Творення форм умовного та наказового способу дієслів. Словозміна дієслів I та II дієвідміни. Особові та числові форми дієслів (теперішнього та майбутнього часу й наказового способу). Родові та числові форми дієслів (минулого часу й умовного способу). Чергування приголосних в особових формах дієслів теперішнього та майбутнього часу.

Програмові вимоги

Розпізнавати дієслова, особливі форми дієслова, безособові дієслова; визначати загальне значення дієслова, морфологічні ознаки, синтаксичну роль, часи й способи дієслів, дієвідміни, особливості відмінювання дієслів кожної дієвідміни; використовувати один час і спосіб у значенні іншого; основні способи творення дієслів, зокрема видових форм, форм майбутнього часу

недоконаного виду, форм умовного та наказового способу дієслів; відрізнати правильні форми дієслів від помилкових.

6.6. Дієприкметник

Дієприкметник як особлива форма дієслова: значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Активні та пасивні дієприкметники. Творення активних і пасивних дієприкметників теперішнього й минулого часу. Відмінювання дієприкметників. Дієприкметниковий зворот. Безособові форми на -но, -то.

Програмові вимоги

Розпізнавати дієприкметники (зокрема відрізнати їх від дієприслівників), визначати їх загальне значення, морфологічні ознаки, синтаксичну роль, особливості творення, відмінювання; відрізнати правильні форми дієприкметників від помилкових; добирати й комунікативно доцільно використовувати дієприкметники та дієприкметникові звороти в мовленні. Особливості вживання активних дієприкметників у мовленні.

6.7. Дієприслівник

Дієприслівник як особлива форма дієслова: значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Дієприслівники доконаного й недоконаного виду, їх творення. Дієприслівниковий зворот.

Програмові вимоги

Розпізнавати дієприслівники, визначати їх загальне значення, морфологічні ознаки, синтаксичну роль, основні способи їх творення; відрізнати правильні форми дієприслівників від помилкових; правильно будувати речення з дієприслівниковими зворотами.

6.8. Прислівник

Прислівник як частина мови: значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Розряди прислівників за значенням: місця, часу, причини, мети, способу дії, міри і ступеня, ознаки. Ступені порівняння означальних прислівників: вищий і найвищий. Зміни приголосних при творенні прислівників вищого ступеня.

Програмові вимоги

Розпізнавати прислівники, визначати їх загальне значення, морфологічні ознаки, синтаксичну роль, розряди прислівників за значенням, ступені порівняння якісних прислівників, основні способи творення прислівників; відрізнати правильні форми прислівників від помилкових; добирати й комунікативно доцільно використовувати прислівники в мовленні.

7. Службові частини мови

7.1. Прийменник

Прийменник як службова частина мови. Групи прийменників за походженням: непохідні (первинні) й похідні (вторинні, утворені від інших слів). Групи прийменників за будовою; прості, складні й складені. Зв'язок прийменника з непрямыми відмінками іменника.

Програмові вимоги

Розпізнавати прийменники, визначати їх морфологічні ознаки, групи прийменників за походженням і за будовою; правильно й комунікативно доцільно використовувати. Форми прийменників у мовленні.

7.2. Сполучник

Сполучник як службова частина мови. Групи сполучників за значенням і синтаксичною роллю: сурядні (єднальні, розділові, протиставні) й підрядні (часові, причинові, умовні, способу дії, мети, допустові, порівняльні, з'ясувальні). Групи сполучників за вживанням (одиничні, парні, повторювані) та за будовою (прості, складні, складені).

Програмові вимоги

Розпізнавати сполучники, визначати їх морфологічні ознаки, групи сполучників за значенням і синтаксичною роллю, за вживанням і будовою; правильно й комунікативно доцільно використовувати сполучники в мовленні.

7.3. Частка

Частка як службова частина мови. Групи часток за значенням і вживанням: формотворчі, словотворчі, модальні.

Програмові вимоги

Розпізнавати частки, визначати їх морфологічні ознаки, групи часток за значенням і вживанням; правильно й комунікативно доцільно використовувати частки в мовленні.

7.4. Вигук

Вигук. Групи вигуків за походженням: непохідні й похідні. Значення вигуків. Звуконаслідувальні слова.

Програмові вимоги

Розпізнавати вигуки, визначати їх морфологічні ознаки, групи вигуків за походженням; правильно й комунікативно доцільно використовувати вигуки в мовленні.

8. Синтаксис. Пунктуація

Завдання синтаксису. Словосполучення й речення як основні одиниці синтаксису.

8.1. Словосполучення

Словосполучення. Головне й залежне слово в словосполученні. Типи словосполучень за морфологічним вираженням головного слова. Словосполучення непоширені й поширені. Способи зв'язку між головним і залежним словами: узгодження, керування, прилягання.

Програмові вимоги

Розрізняти словосполучення й речення, сурядний і підрядний зв'язок між словами й реченнями; визначати головне й залежне слово в підрядному словосполученні; визначати поширені й непоширені словосполучення, типи словосполучень за способами вираження головного слова та зв'язку між головним і залежним словом.

8.2. Синтаксис простого речення

Речення як основна синтаксична одиниця. Граматична основа речення. Порядок слів у реченні. Види речень у сучасній українській мові: за метою висловлювання (розповідні, питальні й спонукальні); за емоційним забарвленням (окличні й неокличні); за складом граматичної основи (двоскладні й односкладні, види односкладних речень); за наявністю чи відсутністю другорядних членів (непоширені й поширені); за наявністю необхідних членів речення (повні й неповні); за будовою (прості й складні); за наявністю чи відсутністю ускладнювальних засобів (однорідних членів

речення, вставних слів, словосполучень, речень, відокремлених членів речення, звертання).

Тире у неповному реченні.

Програмові вимоги

Розрізняти речення різних видів: за метою висловлювання, за емоційним забарвленням за складом граматичної основи, за наявністю чи відсутністю другорядних членів, за наявністю необхідних членів речення, за будовою, за наявністю чи відсутністю однорідних членів речення, вставних слів, словосполучень, речень, відокремлених членів речення, звертання.

8.3. Головні члени речення

Просте двоскладне речення. Підмет і присудок як головні члени двоскладного речення. Особливості узгодження присудка з підметом. Способи вираження підмета. Типи присудків: простий і складений (іменний і дієслівний). Способи їх вираження. Основні функції та способи вираження компонентів складеного присудка: вираження граматичного значення присудка (функція допоміжної частини) та вираження основного лексичного значення присудка (функція основної частини — неозначеної форми дієслова чи іменної частини).

Тире з іменним складеним присудком.

Програмові вимоги

Визначати структуру простого двоскладного речення, способи вираження підмета й присудка (простого й складеного), особливості узгодження присудка з підметом. Уміти правильно й комунікативно доцільно використовувати прості речення.

8.4. Другорядні члени речення

Другорядні члени речення у двоскладному й односкладному реченні. Означення узгоджене й неузгоджене. Прикладка як різновид означення. Додаток. Типи обставин за значенням. Способи вираження означень, додатків, обставин. Порівняльний зворот. Функції порівняльного звороту в реченні (обставина способу дії, присудок).

Розділові знаки у реченнях із прикладкою.

Відокремлення порівняльного звороту.

Програмові вимоги

Розпізнавати види другорядних членів та їх і типи й різновиди, визначати способи вираження; означень, додатків, обставин, роль порівняльного звороту; правильно й комунікативно доцільно використовувати виражальні можливості другорядних членів речення в мовленні.

8.5. Односкладне речення

Односкладні речення. Граматична основа односкладного речення. Типи односкладних речень за способом вираження та значенням головного члена: односкладні речення з головним членом у формі присудка (означено-особові, неозначено-особові, узагальнено-особові, безособові) та односкладні речення з головним членом у формі підмета (називні). Способи вираження головних членів односкладних речень.

Програмові вимоги

Розпізнавати типи односкладних речень (зокрема й у складних реченнях), визначати особливості кожного з типів; правильно й комунікативно доцільно

використовувати виразальні можливості односкладних речень у власному мовленні.

8.6. Просте ускладнене речення

Речення з однорідними членами. Узагальнювальні слова в реченнях з однорідними членами, речення зі звертанням. Звертання непоширені й поширені. Речення зі вставними словами, словосполученнями, реченнями, їх значення. Речення з відокремленими членами. Відокремлені означення, прикладки - непоширені й поширені. Відокремлені додатки, обставини. Відокремлені уточнювальні члени речення.

Пунктуація в ускладнених реченнях.

Програмові вимоги

Розпізнавати просте речення з однорідними членами, звертаннями, вставними словами, словосполученнями, реченнями, відокремленими членами (означеннями, прикладками, додатками, обставинами), зокрема уточнювальними, та правильно й комунікативно доцільно використовувати виразальні можливості таких речень у мовленні.

8.7. Синтаксис складного речення

Складне речення. Ознаки складного речення. Засоби зв'язку простих речень у складному:

- 1) інтонація й сполучники або сполучні слова;
- 2) інтонація.

Типи складних речень за способом зв'язку їх частин: сполучникові й безсполучникові. Сурядний і підрядний зв'язок між частинами складного речення.

8.8. Складносурядне речення

Складносурядне речення. Єднальні, протиставні та розділові сполучники в складносурядному реченні. Сміслові зв'язки між частинами складносурядного речення.

Розділові знаки у складносурядному реченні.

Програмові вимоги

Розпізнавати складносурядні речення, визначати смислові зв'язки між частинами складносурядного речення; комунікативно доцільно використовувати його виразальні можливості в мовленні.

Розпізнавати складні речення різних типів, визначати їх структуру, види й засоби зв'язку між простими реченнями. Добирати й конструювати складні речення, що оптимально відповідають конкретній комунікативній меті.

8.9. Складнопідрядне речення

Складнопідрядне речення, його будова. Головне й підрядне речення. Підрядні сполучники й сполучні слова як засоби зв'язку у складнопідрядному реченні.

Основні види підрядних речень: означальні, з'ясувальні, обставинні (місця, часу, способу дії, міри та ступеня, порівняльні, причини, наслідкові, мети, умовні, допустові). Складнопідрядні речення з кількома підрядними, їх типи за характером зв'язку між частинами:

- 1) складнопідрядні речення з послідовною підрядністю;
- 2) складнопідрядні речення з однорідною підрядністю;
- 3) складнопідрядні речення з неоднорідною підрядністю.

Програмові вимоги

Визначати основні види підрядних речень, типи складнопідрядних речень за характером зв'язку між частинами. Правильно й комунікативно доцільно використовувати виражальні можливості складнопідрядних речень різних типів у процесі спілкування.

Розпізнавати складнопідрядні речення, визначати їх будову, зокрема складнопідрядних речень з кількома підрядними, уміти відобразити її в схемі складнопідрядного речення;

8.10. Безсполучникове складне речення

Безсполучникове складне речення. Типи безсполучникових складних речень за характером смислових відношень між складовими частинами - простими реченнями:

- 1) з однорідними частинами-реченнями (рівноправними);
- 2) з неоднорідними частинами (пояснюваною і пояснювальною).

Розділові знаки між частинами безсполучникового складного речення.

Програмові вимоги

Розпізнавати безсполучникові складні речення; визначати смислові відношення між їх частинами реченнями (однорідними й неоднорідними), особливості інтонації безсполучникових складних речень. Правильно й комунікативно доцільно використовувати виражальні можливості безсполучникових складних речень у мовленні.

8.11. Способи відтворення чужого мовлення

Пряма й непряма мова. Речення з прямою мовою. Слова автора. Заміна прямої мови непрямою. Цитата як різновид прямої мови. Діалог.

Програмові вимоги

Визначати в реченні з прямою мовою слова автора й пряму мову, речення з непрямою мовою; замінювати пряму мову непрямою; правильно й доцільно використовувати в тексті пряму мову й цитати.

9. Стилїстика

Стилї мовлення (розмовний, науковий, художній, офіційно-діловий, публіцистичний), їх основні ознаки, функції.

Програмові вимоги

Розпізнавати стилї мовлення, визначати особливості кожного з них. Уміти користуватися різноманітними виражальними засобами української мови в процесі спілкування для оптимального досягнення мети спілкування.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Авраменко О.М. Блажко М.Б. Українська мова та література: Довідник. Завдання в тестовій формі. І частина. – К.: Грамота, 2012
2. Бусел В.Т. Великий зведений орфографічний словник сучасної української лексики.-К.: Перун, 2003.
3. Глазова О. П., Кузнецов Ю. В. Рідна мова: Підруч. для 5 кл. загальноосвіт. навч. закл. — К.: Педагогічна преса, 2005.
4. Глазова О. П., Кузнецов Ю. В. Рідна мова: Підруч. для 6 кл. загальноосвіт. навч. закл. — К.: Педагогічна преса, 2006.
5. Глазова О.П. Українська орфографія: Навч. посібник. –Харків: Веста: Вид-во «Ранок», 2005.

6. Гуйванюк Н.В. та інші. Українська мова. Схеми, таблиці, тести: Навчальний посібник. – Львів: Світ, 2005.
7. Козачук Г.О. Українська мова для абітурієнтів: Навч. посібник – 7-ме видання., стереотип. – К.: Вища школа, 2014.
8. Ладоня І.О. Українська мова: Посібник для підготовки молодших спеціалістів вищих навчальних закладів: - К.: Вища школа, 2004.
9. Олійник О. Б. Українська мова: Підручн. для 8 кл. серед. шк. — К.: Вікторія, 2004.
10. Олійник О.Б. Рідна мова – К.: Вікторія, 2014
11. Передрій Г. Р., Скуратівський Л. В., Шелехова Г. Т., Остаф Я. І. Рідна мова: Підруч. для 7 кл. — К.: Освіта, 2013.
12. Ужченко В.Д. та інші . Сучасна українська мова: Збірник вправ і завдань: Навчальний посібник. –К.: Вища школа, 2006.
- 13.Український правопис / АН України, Ін-т мовознавства ім. О.О. Потебні, Ін-т української мови. – К.: Наук. думка, 2013.
14. Фурдуй М.І. Українська мова. Практикум з правопису: Навч. посібник/ За ред. В.В. Різуна. – К.: Либідь, 2002.
15. Шелехова Г. Т., Остаф Я. І., Скуратівський Л. В. Рідна мова: Підручник для 8 кл. — К.: Освіта, 2014.
16. Шелехова Г. Т., Остаф Я. І., Скуратівський Л. В. Рідна мова: Підручник для 9 кл. — К.: Освіта, 2012.
17. Ющук І.П. Практикум з правопису української мови. –К.: Освіта, 2013.